

Den Haag, 23 april 2021.

Onderwerp: Gedragscode lifestyle-neutraliteit

Uitgangspunt:

Een politieambtenaar vertegenwoordigt bij zijn/haar optreden de Nederlandse overheid en het overheidsgezag. Met het oog op het goed functioneren van de politie is het noodzakelijk om afspraken te maken met betrekking tot de uitstraling en het voorkomen van de politie. De politieambtenaar zal in het belang van zijn gezag, neutraliteit en zijn eigen veiligheid, bij zijn optreden, in contact met het publiek, een gezagsuitstralende, neutrale en veilige houding behoren in te nemen.

De Minister van Justitie en Veiligheid, het Centraal Georganiseerd Overleg Politie en het Korpsbeheerdersberaad (i.o.) waren gelet op het voorgaande van mening dat de politieambtenaar zich diende te onthouden van uitingen, toevoegingen en/of versierselen aan het uniform; aan tijdens de dienstuitvoering gedragen burgerkleding en overige zichtbare kenmerken, die afbreuk doen aan de gezagsuitstralende, neutrale en veilige houding.

Door de genoemde gremia is afgesproken dat dit uitgangspunt dient te worden vastgelegd in een gedragscode. Sinds 11 augustus 2011 is de Gedragscode lifestyle-neutraliteit van kracht. De gedragscode geeft een leidraad voor de gewenste uitstraling voor de gehele Nederlandse politie. Met de gedragscode is beoogd de politie een landelijk uniforme richtlijn te bieden bij de bespreking van ter zake relevante onderwerpen in het kader van de reguliere functionerings-, ontwikkel- en beoordelingsgesprekken en de regelgeving inzake de uitvoering van de functionerings-, ontwikkel- en beoordelingsgesprekken die hierbij wordt gehanteerd. De gedragscode sluit aan op de "Beroepscode politie" die op 18 november 2013 is vastgesteld in het korpsleidingsoverleg (KLO). De "Beroepscode politie" is de opvolger van "Beroepscode Blauw" en de "Beroepscode voor de politie in Nederland" uit 2007.

Voor de totstandkoming van de gedragscode lifestyle-neutraliteit in 2011 is gebruik gemaakt van de adviezen van het Landelijk Expertise Centrum Diversiteit (hierna LECD) en de Commissie Gelijke Behandeling (hierna CGB)¹, die op verzoek van de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn uitgebracht.

In de adviezen van CGB en LECD wordt aanbevolen prudent om te gaan met de rechten van politiepersoneel in hun mogelijkheden om blijk te geven van een bepaalde levensstijl- of overtuiging, omdat dit een inbreuk kan maken op algemeen geldende grondrechten. In de adviezen van CGB en LECD wordt aangegeven dat er omstandigheden zijn waaronder wel een inbreuk kan worden gemaakt op de algemeen geldende grondrechten, met name daar waar een onpersoonlijke en/of geüniformeerde gezagsuitoefening in het bijzonder van belang is. Dit doet zich bij uitstek voor in het geval van functies waarbij de overheid zich in de samenleving manifesteert met behulp van de sterke arm, zoals de rechterlijke macht en de politie. De politie beschikt over het geweldsmonopolie en maakt daarbij gebruik van dwangmiddelen. Geen andere organisatie in de maatschappij is gerechtigd deze bevoegdheden uit te oefenen. Politieambtenaren oefenen daarmee bij uitstek een bijzondere overheidstaak uit en daarom is de (rechts)positie van politieambtenaren niet zonder meer vergelijkbaar met die van 'gewone' ambtenaren en andere werknemers, althans voor zover de betrokken politieambtenaar is belast met typische politietaken.

De gedragscode lifestyle-neutraliteit beoogt richting te geven aan de beperkingen die in verband met de aard van de functie aan politiepersoneel kunnen worden gesteld. Het betreft hierbij verschijningsvormen waarvan het verbieden valt onder een normaal sturingsmiddel in ambtelijke verhoudingen danwel raken aan de algemeen geldende grondrechten. Nadrukkelijk is ervoor gekozen ruimte te bieden aan bilaterale afwegingen die in functionerings-, ontwikkelen beoordelingsgesprekken naar voren kunnen komen. Het is hierbij van belang dat leidinggevende en de ambtenaar met elkaar de dialoog aangaan. Indien dit voor één van de partijen niet tot een bevredigende uitkomst leidt, staan de juridische instrumenten die volgen op bovengenoemde gesprekken open voor zover het een mogelijke aantasting van de grondrechten betreft. Uit de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep van 7 april 2005 (LJN: AT4006)² en van 24 december 2009 (LJN: BK8782)³ mag worden afgeleid dat de rechter een onderscheid zal hanteren naar enerzijds de bevoegdheden die voortvloeien uit de algemene beheerstaak van de

¹ Nu het college voor de Rechten van de Mens.

² De Raad is niet tot de overtuiging gekomen dat het in het bestreden besluit neergelegde verbod op het dragen van bepaalde sieraden (in dit geval een piercing) is aan te merken als een aantasting van een of meer van de door appellant genoemde grondrechten. Daarvoor acht de Raad vooral van belang dat het verbod betrekking heeft op een sieraad waarvan niet is gebleken dat dit uiting geeft aan, dan wel bepalend is voor de persoonlijke identiteit van appellant. Voorts acht de Raad van belang dat het verbod uitsluitend onder diensttijd geldt en appellant heeft de Raad er niet van kunnen overtuigen dat het verbod tot het dragen van het sieraad tijdens diensttijd, noodzakelijkerwijs gevolgen heeft voor het dragen ervan in de vrije tijd.

³ De Raad is met appellant van oordeel dat de opdracht om vanwege de gekozen haardracht binnendienst te verrichten raakt aan de persoonlijke levenssfeer en de onaantastbaarheid van het lichaam van appellant als bedoeld in artikel 10 en artikel 11 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Daarbij is in aanmerking genomen dat appellant - naar eigen zeggen - de keuze heeft gemaakt zich te onderscheiden door zijn uiterlijk en de gekozen haardracht voor hem van wezenlijk belang is. Anders dan het geval was in de uitspraak van de Raad van 7 april 2005, LJN AT4006 en TAR 2005, 88, inzake het dragen van een - naar geloven aan te brengen en te verwijderen - wenkbrauwpiercing, kan bij deze haardracht kwestie niet worden gezegd dat de opdracht uitsluitend gevolgen heeft tijdens diensttijd. De opdracht impliceert dat, wil appellant zijn werk weer volledig kunnen verrichten, hij zijn kapsel aan de wensen van de korpsbeheerder zal moeten aanpassen, hetgeen uit de aard der zaak ook geldt buiten werktijd. Dat brengt een beperking mee van de hiervoor genoemde grondrechten.

korpsbeheerder⁴ in de ambtelijke verhoudingen en anderzijds bij de beoordeling van geschillen op het gebied van algemeen geldende grondrechten met name zal letten op de proportionaliteit van de eventuele beperking die wordt opgelegd.

Gedragcode Lifestyle-neutraliteit 2021:

De Gedragcode lifestyle neutraliteit is in 2021 gewijzigd op het gebied van zichtbare tatoeages en is om die reden opnieuw vastgesteld⁵. De gedragcode lifestyle-neutraliteit bepaalt dat de bedoelde politieambtenaar, in het belang van zijn gezag, neutraliteit en zijn eigen veiligheid, bij zijn optreden, in contacten met het publiek, een gezagsuitstralende, neutrale en veilige houding behoort in te nemen en dat door het bevoegd gezag, in redelijkheid en billijkheid, eisen kunnen worden gesteld aan de uiterlijke kenmerken van de politieambtenaar. Deze eisen vormen een onderdeel van het werving- en selectieproces. Vanwege de bijzondere positie van de Nederlandse politie dient door politieambtenaren, in contacten met het publiek, in ieder geval afstand te worden genomen van de volgende uitingen:

1. zichtbare uiting(en) van (levens-) overtuiging, religie, politieke overtuiging, geaardheid, beweging, vereniging of andere vorm van lifestyle, die afbreuk doet aan de gezagsuitstraling, neutraliteit en veiligheid van de politiefunctie⁶;
2. zichtbare accessoires die op enige wijze voor de politieambtenaar letsel kunnen opleveren⁷;
3. tatoeages op het aangezicht en zichtbare tatoeages die afbreuk doen aan een gezagsuitstralende, neutrale en veilige houding⁸;
4. zichtbare piercings of andere zichtbare opzichtige lichaamsversieringen⁹.
5. uitzonderlijke haardracht en/of haarkleur¹⁰.

⁴ Sinds 2013 kent Nederland een nationale politie en bestaat de figuur van korpsbeheerder niet meer. De korpschef is verantwoordelijk voor de algemene beheerstaak.

⁵ Naar aanleiding van het onderzoek "evaluatie uiterlijke versieringen binnen de politie", waarin de heersende opvatting over tatoeages bij zowel politiemedewerkers als in de samenleving is onderzocht, is naar voren gekomen dat burgers en politieambtenaren overwegend neutraal aankijken tegen tatoeages. Hierop is besloten, gezien de huidige context, om de Gedragcode te actualiseren op het punt van tatoeages. De TK is in het halfjaarbericht politie van december 2019 van dit voornemen op de hoogte gesteld. De wijzigingen in de gedragcode zijn afgestemd met de politie en de politievakorganisaties en akkoord bevonden tijdens het Centraal Georganiseerd Overleg Politie (CGOP) van 4 februari 2021.

⁶ Toelichting Ad 1: Hieronder worden verstaan uitingen die hieraan uitdrukking dienen of verondersteld worden te geven, zoals een kruisje, een hoofddoekje, een keppeltje, een hierop gerichte baard, insignes, speldjes, herkenningstekens e.d.

⁷ Toelichting Ad 2: In het kader van Arbowetgeving zijn ter zake de veiligheid van de medewerker bepalingen gesteld. De arbowetgeving geldt zowel voor zichtbare als niet-zichtbare accessoires. Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan (grote) oorkingen, grote (scherpe) ringen en andere zichtbare versieringen/versierselen die door een opponent kunnen worden beetgepakt en waardoor (meer)letsel aan de politieambtenaar kan ontstaan.

⁸ Toelichting Ad 3: Tatoeages kunnen afbreuk doen aan gezaghebbend, neutraal en veilig overheidsoptreden. Het zichtbaar dragen van tatoeages vraagt altijd om een professionele afweging gelet op de aard van het werk en de context op enig moment e.e.a. altijd op basis van gezagsuitstraling, neutraliteit en veiligheid. Tatoeages op het aangezicht zijn in ieder geval niet toegestaan. Het gaat om tatoeages in het gezicht en de hals.

⁹ Toelichting Ad 4: Piercings kunnen afbreuk doen aan gezaghebbend, neutraal en veilig overheidsoptreden en dienen in principe niet zichtbaar te zijn. Voor de uitoefening van specifieke politiefuncties kan het bevoegd gezag uitzonderingen op dit uitgangspunt bepalen.

¹⁰ Toelichting Ad 5: Bij gezaghebbend, neutraal en veilig overheidsoptreden behoort een verzorgde haardracht. Voor zowel heren als dames dient een uitzonderlijke haardracht te worden vermeden. Hierbij valt te denken aan extreme haarlengtes, en extreme vormen zoals hanenkammen dan wel een opvallende niet-natuurlijke haarkleur.

Aldus vastgesteld en van kracht verklaard;

De Minister van Justitie en Veiligheid,

F.B.J. Grapperhaus